

Nøgne subjekter i dansk

Henrik Høeg Müller

Abstract

With starting point in a discussion of the differences in distribution between, on the one hand, Bare Plural count nouns (BPs) and mass nouns, and, on the other, Bare Singular count nouns (BSs) in argument position, this paper shows that Danish BSs under certain conditions can serve as subjects in regular categorical sentences, i.e. outside special types of discourse such as proverbs, newspaper headlines, etc. However, contrary to BP- and mass noun-subjects, BSs in subject position are non-referential and do not imply existential presupposition. On these grounds, it is suggested that BS-subjects are, in fact, semantic objects which due to the lack of realisation of nominal functional categories act as property-denoting modifiers restricting the denotation of a covert predicate.

Nøgleord: events, modifikation, nøgne substantiver, subjekter, urealiserede prædikater

1. Indledning

Formålet med denne artikel er at forklare, på hvilke betingelser nøgne, tællelige substantiver i singularis, herefter NSS'er, kan optræde som subjekt i danske sætninger. Ved nøgne substantiver forstås substantiver, der optræder uden nogen former for determinativer, numerusmarkører eller modifikatorer. Tællelige substantiver defineres i artiklen som substantiver, der i modsætning til massesubstantiver som *grus* indeholder betydningskomponenten [enhed] (se fx Aa. Hansen 1967; Herslund 1999) og derfor kan tælles vha. fx numeralier eller pluralismorfemer (*tre hus-e*). Betegnelser for stoffer og masser denoterer noget uafgrænset og er karakteriseret ved under normale omstændigheder ikke at kunne optræde i pluralis (**grus-er*) eller i direkte kombination med operatorer, der implicerer en flerhed (**tre grus/*mange grus*). Med andre ord arbejdes der i artiklen ud fra den grundopfattelse, at

danske substantiver er ‘født’, fra leksikon så at sige, som enten denoterende inhomogene (tællelige substantiver) eller homogene (massesubstantiver) entiteter, men at de så selvfølgelig som i så mange andre sprog i et eller andet omfang tillader omkategorisering, jf. kontrasten mellem fx *have (en) hest* og *spise hest* eller *bruge creme* og *sælge crem-er*. Endelig refererer termen singularis i denne kontekst udelukkende til det formmæssige, idet den nøgne form ofte er numerusneutral og således ikke kontrasterer med pluralis (se fx Aa. Hansen 1967: 167; Müller 2017: 60-63).

2. Distribution

Selv om distributionen af NSS'er generelt er restringeret i forhold til nøgne pluralis- og massesubstantiver – samt naturligvis former, der er modificeret af kvantorer eller determinativer – optræder de alligevel forholdsvis ubesværet som objekt, prædikat og præpositions-komplement. Eksemplerne i (1)-(3) viser de tre typer af nøgne substantiver i de nævnte syntaktiske funktioner.¹ De i konteksten relevante substantiver markeres med fed gennem hele artiklen.

- (1) Ole vasker **bil**. // Mia skriver **breve**. // Ane maler **mel**.
- (2) Hun er **læge**. // De er **opvaskere**. // Dette er **sodavand**.
- (3) Ane bor på **herberg**. // Ole spiser med **pinde**. // Kagerne er lavet af **hvedemel**.

NSS'er, og nøgne substantiver opfattet som en bredere kategori, der også omfatter pluralis- og massesubstantiver, er gennem mange år blevet intensivt udforsket i en række sprog, og det vil føre for vidt at forsøge at give en samlet fremstilling af området. Fælles for nøgne substantiver som objekt, prædikat og præpositions-komplement er dog, at de generelt – modsat substantiver, der modificeres af kvantorer og/eller determinativer – er kendetegnet ved at være non-referentielle og ikke indebære en eksistentiel præsupposition.² De udpeger med andre ord ikke individer, men denoterer

1. Ligesom i en række andre germanske sprog udviser danske nøgne pluralis- og massesubstantiver samme distributionsmønster i den forstand, at de optræder frit som både objekter og subjekter i forbindelse med alle slags verber.

2. Nøgne pluralis- og massesubstantiver kan som objekter have generisk reference som i *Man kan ikke læmme skildpadder*, hvor der er stærktryk på både verbet og det nøgne pluralis-objekt (se fx Hansen (2001 / 1994).

egenskaber, der tilskrives de sproglige størrelser, som de modificerer. Fx fungerer det pseudo-inkorporerede NSS *bil* i udtrykket *vaske bil* ikke som objektargument, men som en modifikator, der tilskriver prædikatet *vaske* en egenskab, således at verbets denotat indskrænkes, og hele udtrykket denoterer en undertype til V, nemlig den type vaskeaktivitet, der retter sig mod biler (se fx Dayal 2011; Müller 2017).³ På samme måde asserterer de nøgne substantiver i (2) og (3) heller ikke eksistensen af en referent, men i stedet tilskrives deres leksikalske indhold andre størrelser i teksten som egenskaber, uden jeg dog skal komme nærmere ind på en konkret analyse af disse eksempler.

Med henblik på at bibringe en forståelse for de særlige forhold og restriktioner, der gør sig gældende i forbindelse med at anvende NSS'er som subjekt, som jo er artiklens genstandsfelt, foretages i det følgende en kort sammenligning med nøgne, tællelige substantiver i pluralis og massesubstantiver, der optræder i samme funktion.

2.1. Nøgne pluralis-substantiver og massesubstantiver som subjekt

I eksemplerne (4ab) og (5ab) vises, hvordan nøgne pluralis- og massesubstantiver kan optræde både som præverbale og postverbale subjekter.

- (4a) **Tigre** sniger sig ind på deres bytte.
 (4b) Der sover **børn** på gaden.
- (5a) **Røg** dræber mange mennesker hvert år.
 (5b) Der løber **vin** ud af tønden.

Nøgne pluralis- og massesubstantiver i subjektposition aktiverer enten en generisk eller eksistentiel læsning. Hvis de optræder i kontekstuel forankrede, kategoriske sætninger som i (4a) og (5a), får de en generisk læsning, men en særlig kontekst kan gennemtvinge en eksistentiel fortolkning. For eksempel kan sætningen i (4a), hvis den indlejres under en matriksætning, som indsnævrer dens reference til en specifik situation, som i [*Jeg har set [tigre snige sig ind på deres bytte]*], læses eksistentielt i stedet for generisk. Modsat

---

3. Begrebet pseudo-inkorporering refererer til, at substantivet ikke inkorporeres morfologisk i verbet, som det fx er tilfældet i forbindelse med udtryk som *hjerteroperere* og *rodbehandle*, men at det optræder formelt selvstændigt i en frasal struktur (Dayal 2011, 2015; Borik & Gehrke 2015).

kan den generiske læsning understreges ved brug af adverbier som *normalt*, *almindeligvis* etc.

Den eksistentielle læsning i postposition, som i (4b) og (5b), hænger sammen med det lokative *der*, som er en eksistentiel præform, hvis funktion er at introducere nye oplysninger eller størrelser i diskursen.

De nøgne substantiver i (4ab) og (5ab) adskiller sig altså helt fundamentalt fra de nøgne substantiver i (1) - (3) ved ikke at optræde som modifikatorer, men derimod have henholdsvis generisk reference og være eksistenspræsupperende.

2.2. *Nøgne singularis-substantiver som subjekt*

Nedenstående eksempler peger på det velkendte faktum (se fx Müller 2015: 200; 2017: 45), at NSS'er normalt ikke er i stand til at indtage den præverbale subjeksposition, hverken i generiske eller episodiske sætninger.

- (6a) ***Rotte** spiser hovedsageligt kornprodukter.
 (6b) ***Rotte** løb igennem hendes have.

Som undtagelser kan nævnes særlige diskurstyper såsom ordsprog, fagbeskrivelser, avisoverskrifter osv., jf. eksemplerne (7a-c) (se også Aa. Hansen 1927: 12-22; 1967: 166-173, hvor flere eksempler på specialanvendelser nævnes).

- (7a) **Tyv** tror hver mand stjæler.
 (7b) **Bøg** trives bedst på gruset, veldrænet bund og på næringsrig muldbund, hvor den let selvforynges.
 (Træer og Buske i Danmark. Gyldendal 2005, s. 158)⁴
 (7c) **Demonstrant** kaster molotovcocktail mod politiet

Det skal dog bemærkes, at *tyv* og *bøg* i (7ab) har generisk reference, mens *demonstrant* i (7c) refererer til et specifikt, ikke-identificeret individ. Hertil kommer, at en del relationelle substantiver såsom slægtskabstermer (*mor*, *onkel*) og professionsbetegnelser (*rektor*, *dyrlæge*) også kan optræde i nøgen form som referentielt subjekt (se fx Hansen 1993: 16; Pedersen 1993: 21).

Generelt kan NSS'er ikke optræde postverbalt hverken i forbindelse med inergative (8a) eller inakkusative (8b) verber.

4. Jeg takker Jørgen Schack for eksemplet.

- (8a) *Der sover **barn** på gaden.
 (8b) *Der ankommer **gæst** efter kl. 17.⁵

Eksemplerne i (9) udgør undtagelser til den generelle betragtning om, at NSS'er ikke optræder postverbalt i tetiske *der*-sætninger.

- (9) Der er **bad/ billard/ biograf/ toilet/ sauna/ bordtennisbord** i kælderen.

Her kunne man argumentere for en analogi med possessionskonstruktioner af typen *de har bad/ billard/ biograf/ toilet/ sauna/ bordtennisbord i kælderen*, der denoterer en form for stereotyp eller institutionaliseret egenskab eller aktivitet (Asudeh & Mikkelsen 2000). Det er velkendt fra en række sprog (se fx Müller 2015), at såkaldte HAVE-prædikater, herunder possessionsverber, i udpræget grad accepterer NSS'er som objekt. Jeg vil dog ikke uddybe diskussionen af HAVE-prædikater her, men nøjes med at foreslå, at der kunne ligge en lignende forklaring bag eksemplerne i (9).

At NSS'er kun i begrænset omfang og relativt usystematisk optræder som subjekt, er velkendt og kommenteres af Aa. Hansen (1967: 168-169) på flg. måde:

Man lægger mærke til at næsten alle eksemplerne viser substantivet [nøgen form, HHM] i anvendelse som ikke-subjekt eller tilbagetrængt fra subjektspladsen (i sætninger med *der*). Det er ikke tilfældigt. Den nævnte udviskning kan normalt ikke finde sted når substantivet er det led som resten af sætningen skal give meddelelse om.

Eksempler i (10)-(12) viser imidlertid, at distributionen af NSS'er ikke er helt så restringeret, som citatet fra Aa. Hansen og (6ab) og (8ab) giver indtryk af.

- (10) **Motorcykel** forurener mindre end bil. (sammenligningskonstruktion)
 (11) **Tog** er et komfortabelt transportmiddel. (identitetskonstruktion)
 (12) **Pibe** er usundt. (skjult infinitivskonstruktion)
 (Müller 2017: 67, note 6)

5. Dog er eksempler med inakkusative verber som *der afgår tog til København kl. 8* eller *der opstod/udbrød krig på Balkan* helt gangbare (se fx Müller 2017: 67, note 7).

Betegnelserne i parentes kommer fra Borthen (2003: 194-223) og hendes gennemgang af de tre konstruktionstyper, og de tilhørende norske eksempler har også i vid udstrækning tjent til inspiration for denne artikels behandling af emnet. Dog afviger den her præsenterede udlægning fra Borthens ved at påstå, at de tre konstruktionstyper i virkeligheden er udtryk for ét og samme fænomen.

3. Skjulte infinitivkonstruktioner

I det følgende gennemgås en række forhold, der helt overordnet har til formål at vise, at NSS'er i den pågældende konstruktionstype er semantiske objekter for et urealiseret prædikat. Det betyder, at matrikssætningens egentlige subjekt er en verbalkonstruktion, et event-denoterende prædikat, og ikke NSS'erne i sig selv.

3.1. Prædikative adjektivs kongruens

(13ab) viser det helt basale, at det prædikative adjektiv og pronomenet kongruerer i køn i singularis, men at der kun er numeruskongruens i pluralis.

(13a) **Bilen** (den) er dyr. // **Bilerne** (de) er dyr-**e**.

(13b) **Huset** (det) er dyr-**t**. // **Husene** (de) er dyr-**e**.

(14a) nedenfor viser så yderligere det helt velkendte faktum, at massesubstantiver i bestemt form kongruerer med det prædikative adjektiv i henhold til substantivets formelle køn. Massesubstantiverne *røg* og *mælk* er utrum, og derfor optræder det prædikative adjektiv uden *-t*, mens *mel* og *sukker* udløser neutrumskongruens med *-t*. Også her følger pronomenet samme mønster. Når massesubstantiver til gengæld, som i (14b), optræder i nøgen form og denoterer noget homogent, er der ikke formel kongruens med det prædikative adjektiv eller pronomen. Meget kort gengivet får det Josefsson (se fx 2010) til – hovedsageligt på baggrund af analyser af svenske data – at skelne mellem grammatisk eller formelt køn på den ene side, og semantisk køn på den anden. På den baggrund skal *-t* et og pronomenet i (14b) opfattes som en markør for utællelighed og ikke for substantivernes formelle køn (se også fx Hansen & Heltoft 2011; Enger 2013).

(14a) **Røgen/mælken** (den) er skadelig/sund. // **Melet/sukkeret** (det) er skadelig-**t**/sund-**t**.

(14b) **Røg/mælk/mel/sukker** (det) er skadelig-**t**/sund-**t**.

Denne udlægning passer fint med, at subjekterne i (15) denoterer events, som jo også må opfattes som homogene entiteter, og den bekræftes yderligere af, at utællelige nominaler genoptages med neutrumspronominet *det* uanset substantivets formelle køn og tal, hvorved *det*, i lighed med suffikset *-t*, også her fungerer som en markør for homogenitet og ikke som en markør, der implicerer køn og tællelighed.

(15) **Knivkastning** (det) er farlig-**t**. // At Bo synger (det) er dejlig-**t**.

Eksemplerne i (16abc) med koordinerede subjekter er egentlig blot endnu en konstatering af, at nominale elementer af den pågældende type tilsyneladende ikke indeholder et numeruselement, da de koordinerede subjekter ikke udløser pluraliskongruens.

(16a) **Fløde** og **mælk** (det) er gul-**t**/*gul-**e**.

(16b) **Knivkastning** og **hashrygning** (det) er skadelig-**t**/*skadelig-**e**.

(16c) At Bo synger og at Lise spiller (det) er dejlig-**t**/*dejlig-**e**.

(Josefsson 2013: 3)

3.2. *Masse- vs. event-fortolkning*

(17ab) viser forskellen på masse- og event-læsning af nominalet. I (17a) anvendes et såkaldt I(ndividual)-level prædikat (*gennemsigtigt*), der udsiger noget om de inhærente og konstante egenskaber ved *vodka*, hvilket er i strid med tidsadverbialet *om morgenen*, der jo netop tilfører en event-læsning til nominalet *vodka*, så det forstås som *at drikke vodka*. Det problem opstår ikke i (17b), fordi *usundt* opfattet som S(tage)-level prædikat er kompatibelt med læsningen af *pibe* som event (se Carlson 1977 vedr. sondringen mellem S- og I-level prædikater).

(17a) ***Vodka** om morgenen er gennemsigtig-**t**. (substans/masse – statistisk (I-level) prædikat)

(17b) **Pibe** om morgenen er usund-**t**. (event – episodisk (S-level) prædikat)

Der er altså i begge tilfælde tale om, at subjekterne må læses som en skjult proposition eller event, der fx kunne parafraseres med en infinitivkonstruktion som i *at drikke vodka* og *at ryge pibe*.

3.3. *Event-læsning og analogi med inkorporering af DO på sætningsniveau*

Den analyse, der er lagt op til indtil videre, er altså, at det nøgne tællelige subjekt, i (18) *pibe*, er et semantisk objekt for et ikke realiseret prædikat af en slags, og at det i virkeligheden er dette VP, der er subjekt – ikke det nøgne tællelige substantiv i sig selv.

- (18) [At ryge **pibe**] er usund-**t**. (Pibe = semantisk objekt for et nul-prædikat)

Spørgsmålet er så bare, under hvilke omstændigheder det kan lade sig gøre at lave den slags konstruktioner, og hvilke restriktioner der gælder på området. I første instans ligger det jo lige for at foreslå en parallel til objektinkorporering på sætningsniveau. Man kunne antage, at kan objektet inkorporeres som et NSS på sætningsniveauet, så kan det også optræde som subjekt i de konstruktioner, der er relevante her. (19) viser imidlertid, at en række gængse objektinkorporeringsmuligheder ikke modsvares af muligheden for at kunne optræde som subjekt.

- (19) ***Hus** (male)/ ***bil** (vaske)/ ***brev** (skrive)/ ***avis** (læse)/ ***næse** (pudse) hele tiden er usund-**t**.

(20) og (21) peger på, at der heller ikke synes at være syntaktisk overensstemmelse mellem objektinkorporering og det fænomen, vi ser på her. For mens de pseudo-inkorporerede objekter, som også berørtes kort i indledningen, er begrænsede i forhold til, hvilke syntaktiske transformationer de kan indgå i, som vist i (21), så gælder det ikke for eksemplerne i (20). Bemærk også, at NSS'erne faktisk heller ikke behøver at optræde som subjekt, idet *bus* og *telt* i (20) jo er objekter (se også Borthen 2003: 212 for norsk).

- (20) Rejsebureauet foreslog **bus**. // **Bus** blev foreslået. // **Bus**, det blev foreslået.
 Guiderne anbefaler ikke **telt**. // **Telt** anbefales ikke. // **Telt**, det anbefaler de ikke.
- (21) Ole maler **hus**. // */**Hus** bliver malet. // */**Hus**, det bliver malet.
 Lise pudsete **næse**. // */**Næse** blev pudset. // */**Næse**, det blev pudset.

Analogien til pseudo-inkorporering af objekter halter også i forhold til det aspektuelle, fordi pseudo-inkorporering normalt foregår med aktivitetsverber, til nød accomplishment-verber, men aldrig achievement-verber (cf. Vendlers 1967 event-model). Det er det, eksemplerne i (22) illustrerer (jf. Müller 2015: 200-201).

- (22a) Jens fejer **skorsten**. (activity)
 (22b) Ole bygger **carport**. (accomplishment)
 (22c) *Bo smadrer **kop**. (achievement)⁶

Endelig viser (23), at idéen om en skjult infinitiv, en event-struktur, også tilsyneladende kan anvendes i forbindelse med kausative konstruktioner. Så til trods for en umiddelbar lighed med pseudo-inkorporering af sætningsobjekter, er der altså ikke tale om det samme fænomen.

- (23) Det har gjort [**bil** alt for dyr-**t**]. (kausativ konstruktion [sekundær prædikation])

På baggrund af ovenstående diskussion kan betingelserne for, at NSS'er kan fungere som semantiske objekter i en skjult infinitivkonstruktion altså synes noget uklare. Rent empirisk viser det sig dog, at de NSS'er/strukturer, der optræder i (24), i hvert fald er gode kandidater.

- (24) ryge **pibe** // have **hus** // køre **bil** // spille **violin** // se **fjernsyn**

Netop de her nævnte V+NSS-strukturer er karakteriseret ved en række bestemte træk, der overordnet peger i retning af en særlig tæt integration mellem V og NSS, og som delvist adskiller dem fra øvrige pseudo-inkorporeringsstrukturer (se Müller 2015 og 2017): 1) NSS'et er altid et objekt affectum; 2) V+NSS-strukturen kan kun læses atelisk; 3) NSS'et fungerer dårligt som antecedent for anaforisk reference; 4) NSS'et er numerusneutralt; 5) Strukturen kan fortolkes både som I- og S-level prædikate; og 6) NSS'et er ofte defektivt. Uden at blive for detaljeret kan man med udgangspunkt i udtrykket *spille violin* forklare ovenstående træk på følgende måde: Referenten for *violin* skabes ikke eller undergår forandring i verbalprocessen (træk 1 og 2), det er vanskeligt at aktualisere en læsning af *violin* som individ via

6. De engelske betegnelser i parentes refererer til verbernes aktionsart isoleret set, ikke hele V+NSS-strukturen.

pronominal eller leksikalsk reference (træk 3), *violin* implicerer ikke en forståelse af et antal violiner (træk 4), *Ole spiller violin* kan både læses episodisk og som en karakteristik af subjektsreferenten (træk 5), og endelig må **spille violin-en/violin-er* anses for uacceptable udtryk (træk 6).

Samlet set er disse træk en stærk indikation på, at NSS'erne i (24) er rene modifierere – deres funktion er udelukkende at tilskrive V en egenskab – og at fortolkningen af dem, når de optræder som subjekt, altid bygger på, hvad der prototypisk kan opfattes som værende denotatets primære funktion forstået på den måde, at en pibe er til at ryge på, en violin til at spille på osv. Fra et instruktionssemantisk synspunkt (Harder 1996) kunne man udlægge det sådan, at NSS'er ikke indeholder tilstrækkelig strukturel information til i sig selv at optræde i argumentposition som subjekt. NSS'er giver ingen instrukser til modtager om, at de skal forankres referentielt eller tolkes eksistentielt. Den eneste måde, hvorpå det strukturløse substantiv kan afkodes og være kommunikativt relevant for modtager, er derfor ved, at det opfattes som en modifierer, der tilskriver et urealiseret prædikat en egenskab. Der er simpelthen ikke andre muligheder, hvis konstruktionen skal opfattes som relevant og meningsfuld. Det næste skridt er så – endnu engang pga. manglen på struktur og funktionelle projektioner – at man som modtager må eftersøge den mest stereotype og konventionaliserede betydning, som denne modifierer kan tænkes at indgå i, nemlig en fortolkning i overensstemmelse med denotatets primære funktion.⁷ Indsætter man så et NSS som subjekt, hvis denotat ikke umiddelbart eller entydigt i den pågældende kontekst lader sig relatere til en stereotyp funktion eller anvendelsessituation, bliver konstruktionen vanskeligere at afkode og dermed mindre acceptabel. For eksempel ville **¹²hus er usundt* nok ikke blive anset som en acceptabel ytring, selv om *hus* jo fint kan optræde som inkorporeret objekt i sætninger som *at male/bygge hus er usundt*. Det skyldes så, jf. de ovenfor præsenterede antagelser, at konteksten, her i form af prædikatet *usundt*, ikke umiddelbart fører til, at man indfortolker en funktionsrelation. Udtrykkene *at male/bygge hus* relaterer sig jo netop ikke til den primære funktion, man konventionelt forbinder med NSS'et *hus*, og derfor ligger det ikke lige for at inferere *male* og *bygge* som urealiserede prædikater i denne situation.

---

7. Denne antagelse baserer sig på, at artefakter overordnet set altid er skabt med et formål for øje, for at udfylde en funktion.

3.4. Numerus

Følgende eksempler har til formål at vise, dels at den såkaldt konventionaliserede eller institutionaliserede situationstype kan udtrykkes med både nøgne singularis- og pluralis-substantiver, dels at aktivering af event-læsningen er nøje forbundet med, at det nøgne nominal kan fortolkes som en del af et udtryk, der denoterer en konventionel situationstype.

- (25a) **Villa** på Strandvejen er dyr-**t**. // **Villaer** på Strandvejen er dyr-**e**/ ^{*/?}dyr-**t**.
- (25b) **Bil** på arbejde er behagelig-**t**. // ***Biler** på arbejde er behagelig-**e**/ behagelig-**t**.
- (25c) ^{*/?}**Cigaret** er usund-**t**. // **Cigaretter** er usund-**e**/ usund-**t**.

(25a) skal illustrere, at den konventionelle situationstype *at have/købe villa* konstrueres med et NSS. Derfor er det også naturligt, at det er singularis-versionen, der lader sig kode som en event, mens man ved pluralis-versionen normalt vil udsige noget om nominalets egenskaber. I (25b) er situationen egentlig den samme. Her er det adverbialet *på arbejde*, der gør, at nominalet kun kan læses som en event. I (25c) udtrykkes den konventionelle situationstype med pluralis, altså som i *Ole ryger cigaretter*, hvorfor det prædikative adjektiv fint kan optræde i neutrum, og selvfølgelig også i pluralis, hvor det så udsiger noget om nogle egenskaber ved cigaretter.

4. Sammenlignings- og identitetskonstruktioner

Det, der ønskes problematiseret med eksemplerne i (26), og sekundært (27), er, hvorvidt der er grundlag for at påstå, at sammenlignings- og identitetskonstruktioner skal opfattes som selvstændige kategorier med særlig relevans for NSS'er, jf. afsnit 2.2., og om der bør sondres mellem dem i forhold til, hvad de udsiger.

- (26a) **Motorcykel** forurener nærmest ikke // er meget lidt forurenende.
- (26b) **Tog** larmer jo helt forfærdeligt // er helt forfærdeligt larmende.
- (26c) **Pibe** smager aldeles rædselsfuldt // er aldeles rædselsfuldt.
- (26d) **Violin** lyder simpelthen så smukt // er simpelthen så smukt.

Eksemplerne til venstre for dobbeltstregen i (26a-d) udtrykker ikke en direkte sammenligning, idet der ikke via adverbialer som fx *mere/mindre end* etableres en sammenligningsrelation mellem subjektets denotat og denotatet

for et andet substantivisk komplement. Det vil sige, at der ikke foretages en eksplicit sammenligning vha. et co-hyponym som fx i (10), hvor *motorcykel* sammenlignes med *bil*. På samme måde etablerer eksemplerne til højre for dobbeltstregen heller ikke en identitetsrelation i forhold til at indordne en kategori af entiteter under en overkategori, som det er tilfældet i (11), hvor kopula-konstruktionen indebærer, at det prædikative nominal *et komfortabelt transportmiddel* fungerer som hyperonym for subjektsdenotatet *tog*. Man kan derfor helt overordnet sige, at alle sætningerne i (26a-d) indeholder et intransitivt subjekt, der beskrives af et prædikat, uden at der etableres relationer til andre kategorier af entiteter, og samtidig udsiger sætningerne på hver side af dobbeltstregen stort set det samme.

Derfor er der ikke grund til at antage, at sammenlignings- og identitetskonstruktioner spiller en særlig rolle i forbindelse med NSS'er, eller at et forsøg på at skelne mellem dem bibringer feltet en analytisk gevinst. Snarere forholder det sig sådan, at eftersom enhver sproglig beskrivelse i form af subjekt og prædicering pr. definition indebærer en udskillelse af det individ eller den type, subjektet denoterer, så involverer den sproglige beskrivelse også en implicit forståelse af det noget, subjektet udskilles fra, og dermed et muligt sammenligningsgrundlag. På den måde kan fænomenerne sammenligning og identitet – man må gå ud fra, at identitet i en filosofisk-logisk forstand forudsætter sammenligning (jf. Borthen 2003: 195) – blot opfattes som en betydningsdimension, der ligger inhærent i en hvilken som helst deklarativ sætning (og formentlig også andre sætningstyper), og som så kan aktualiseres kontekstuel, fx vha. spørgsmålene i (27a-d).

- (27a) Hvilken slags transportmiddel forurener mindst?
- (27b) Hvilken slags transportmiddel larmer mest?
- (27c) Hvilken type røgtobak smager værst?
- (27d) Hvilket instrument lyder bedst?

Begge typer af eksempler i (26a-d) er udmærkede svar på spørgsmålene i (27a-d), som utvetydigt implicerer en sammenlignings- eller identitetsrelation, da de jo eksplicit introducerer hyperonymer til subjektsdenotaterne i (26a-d) og dermed kontekstualiserer dem som en undertype (hyponym) ud af flere mulige. Det betyder bare ikke, at sammenligning og identitet har særlig forklaringsværdi i forbindelse med brugen af NSS, ej heller at der er grundlag for at skelne mellem dem.

4.1. *Generiskhed*

Rent intuitivt ville det være nærliggende at mene, at sætningerne i (26a-d) har et generisk præg over sig, og at subjekterne i de samme sætninger refererer til en type i modsætning til et individ. Sætningerne i (28ab) viser dog, at NSS'er ikke er i stand til at optræde som generiske subjekter for statiske, definerende, normative prædikater. Så de er altså ikke generiske i en traditionel forstand, sådan som fx definite eller indefinite NP'er eller nøgne pluralis- eller massesubstantiver kan være det (se også Borthen *ibid.*: 204-208 vedr. NSS'er og generiskhed).

(28a) ***Bil** er et køretøj. // ***Bil** har fire hjul.

(28b) ***Pistol** er et våben. // ***Pistol** består af tre hoveddele.

4.2. *Agentivitet*

(29ab) viser, at NSS'er heller ikke er i stand til at bære agentrollen, sådan som andre generiske NP'er typisk er det (jf. Borthen *ibid.*: 196 for norsk).

(29a) ***Bil** kører hurtigere end bus.

(29b) ***Pistol** skyder kortere end gevær.

4.3. *Type-prædikater (kind predicates)*

Jævnfør (30) kan NSS'er heller ikke være subjekter for såkaldte kind-predicates (se også Borthen *ibid.*: 203 for norsk). Det kan indefinite NP'er imidlertid heller ikke, selv om de jo godt i andre kontekster kan læses generisk, så det er ikke isoleret set et argument for at påstå særstatus for NSS'er. Men modsat indefinite NP'er har NSS'er ikke mulighed for at være specifikke som i *en løve stod ude på verandaen*, og deres non-specificitet er heller ikke den samme som de indefinite NP'ers, der jo som tidligere nævnt sagtens kan optræde i kontekster som i (28ab) og (29ab).

(30) ***Løve** uddøde i det forrige århundrede.

4.4. *Modifikation*

Endelig peger eksemplerne i (31ab) på, at NSS'er normalt ikke kan modificeres, hvilket jo passer ganske godt med modifikatorrollen på den måde at forstå, at attributive adjektivs funktion er at modificere individnoterende substantiver ikke modifikatorer.

- (31a) *^{/?}**Moderne motorcykel** forurener nærmest ikke // er meget lidt forurenende.
(31b) *^{/?}**Brugt violin** lyder simpelthen så smukt // er simpelthen så smukt.

Spørgsmålet er så, hvad der er på spil her, og hvordan konstruktionerne i dette afsnit relaterer sig til de skjulte infinitivskonstruktioner, der behandles i det foregående.

5. Mulige generaliseringer

Som vist i (32ab) og (33ab) skelnes der mellem to typer af karakteriserende sætninger (se Krifka et al. 1995: 16-18), nemlig dem, der udtrykker en vanemæssig foreteelse, som subjektsreferenten er involveret i, og dem, der statisk klassificerer subjektsreferenten eller tilskriver den egenskaber. De karakteriserende sætninger, der udtrykker en vanemæssig foreteelse, generaliserer over events, mens de karakteriserende sætninger, der statisk klassificerer eller tilskriver egenskaber til subjektsreferenten, generaliserer over egenskaber ved individer. Det betyder, at den første type, de eventgeneraliserende, i virkeligheden er afledt fra episodiske prædikater, som så blot har en vanemæssig læsning (Krifka et al. *ibid.*: 17). Karakteriserende sætninger udtrykker regelmæssigheder, der ikke er bundet til bestemte episoder eller individer, mens deres modstykke, partikulære sætninger, er udtryk, der vedrører særlige episoder eller egenskaber ved bestemte genstande (Krifka et al. *ibid.*: 3).

Vanemæssig foreteelse: generalisering over events

- (32a) **Motorcykel** forurener nærmest ikke // er meget lidt forurenende.
(32b) **Pibe** smager aldeles rædselsfuldt // er aldeles rædselsfuldt.

Statisk klassificering/tilskrivning af egenskab: generalisering over individegenskaber

- (33a) **En bil/biler/bilen** er (et) køretøj(er) // har fire hjul.
(33b) **En pistol/pistoler/pistolen** er (et) våben // består af tre hoveddele.

At der er tale om karakteriserende sætninger, kan man teste på forskellige måder, fx ved at indsætte adverbialer som *normalt*, *ofte*, *altid* osv., alt efter sammenhængen. Herudover fungerer karakteriserende sætninger ikke så

godt i de sammensatte tider og i progressive former i de sprog, hvor det er relevant. Modsat er partikulære sætninger ikke underlagt den form for tempusmæssige restriktioner.

De karakteriserende prædikater, der generaliserer over events, udsiger altid noget om subjektet, der er relateret til den aktivitet, som subjektsreferenten har som sin hovedfunktion, helt parallelt med hvad der er tilfældet for de skjulte infinitivkonstruktioner, jf. diskussionen i afsnit 3.3. I (32a) generaliseres der altså ikke over subjektsreferentens statiske egenskaber som bestanddele eller type- eller klassetilhørsforhold, men over dens egenskaber, når den udfører, hvad vi konventionelt opfatter som dens hovedfunktion.

(34a) **At køre på** motorcykel forurener nærmest ikke. // Motorcykel er meget lidt forurenende **at køre på**.

(34b) ***At skyde med** pistol er et våben. // ***At skyde med** pistol består af tre hoveddele.

Den forskel kan man se ved, at det i (34a) og tilsvarende eksempler er meningsfuldt at indsætte et prædikat, der ekspliciterer den aktivitet, der relaterer sig til hovedfunktionen, mens det i (34b) ikke giver mening.

(35) **At skyde med** pistol er fantastisk. // Pistol er det bedste våben **at skyde med**.

Udover at kontrastere med (34b) fremhæver (35) det forhold, at mens de eventgeneraliserende prædikater er deskriptive, og dermed også ofte udtryk for en subjektiv evaluering, så er den anden type definerende og udtryk for tilskrivning af objektive egenskaber. Generaliseringer over events er beskrivelser af aktiviteter eller handlinger, man påstår er regelmæssigt tilbagevendende, og som dermed, pr. inferens kunne man sige, opnår status af lovmæssigheder, mens det at tilskrive egenskaber eller kategorisere eksplicit er normativt definerende i sig selv.

Hovedkonklusion, som illustreres i (36ab), hvor SO er forkortelse for semantisk objekt, vil således være, at der grundlæggende ikke er forskel på skjulte infinitivkonstruktioner, sammenlignings- og identitetskonstruktioner.

(36a)

[(At ryge) pibe] er usundt.
 L so

(36b)

[(At køre på) motorcykel] forurener ikke.
 L so

Alle tre konstruktionstyper generaliserer over events, og alle har de det til fælles, at NSS'et har status af en modifikator og kun kan forstås i sin egenskab af at fungere som et element, der indskrænker infinitivens, dvs. det underforståede prædikats, denotation. Et NSS er således ikke i stand til på egen hånd at optræde som argument. I (36a) markerer *-t* et direkte, at *pibe* må læses som en event, mens eventlæsningen i (36b) fremkaldes af prædikatets beskaffenhed, sådan som det netop er blevet kommenteret i forbindelse med de eventgeneraliserende prædikater.

Om forfatteren

Henrik Høeg Müller, ph.d., dr.ling.merc., Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet.

Litteratur

- Asudeh, A. & Mikkelsen, L.H. (2000): Incorporation in Danish: Implications for interfaces. I: *A collection of papers on Head-driven Phrase Structure Grammar*. Cann, R., Grover, C. & Miller, P. (red.). Stanford, CA: Stanford University, 1-15.
- Borik, O. & Gehrke, B. (2015): An introduction to the syntax and semantics of pseudo-incorporation. I: *The syntax and semantic of pseudo-incorporation*. Borik, O. & Gehrke, B. (red.). Leiden: Brill, 1-43.
- Borthen, K. (2003): *Norwegian bare singulars*. Ph.d.-afhandling, NTNU, Trondheim.
- Carlson, G.N. (1977): *Reference to Kinds in English*. Ph.d.-afhandling, University of Massachusetts Amherst.
- Dayal, V. (2011): Hindi pseudo-incorporation. *Natural Language & Linguistic Theory* 29 (1), 123-167.

- Dayal, V. (2015): Incorporation: Morpho-syntactic vs. semantic considerations. I: *The syntax and semantic of pseudo-incorporation*. Borik, O. & Gehrke, B. (red.). Leiden: Brill, 47-87.
- Enger, H.O. (2013): Scandinavian pancake sentences revisited. *Nordic Journal of Linguistics* 36, 275-301.
- Hansen, Aa. (1927): *Bestemt og ubestemt substantiv. Bidrag til dansk substantivsyntaks*. København: Arnold Busck.
- Hansen, Aa. (1967): *Moderne Dansk*. København: Grafisk Forlag.
- Hansen, E. (1993): Navne. *Mål og mæle* 2, 8-13.
- Hansen, E. (2001 [1994]): Generisk substantiv. I: *Glæden ved grammatik*. Galberg Jacobsen, H. & Jørgensen, H. (red.). København: Hans Reitzels Forlag, 274-282.
- Hansen, E. & Heltoft, L. (2011): *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab & Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Harder, P. (1996): *Functional semantics. A theory of meaning, structure and tense in English*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Herslund, M. (red.). (1999): *Det franske sprog. Kapitel VI. Nominalsyntagmet*. København: CBS.
- Josefsson, G. (2010): 'Disagreeing' pronominal reference in Swedish and the interplay between formal and semantic gender. *Lingua* 120 (9), 2095-2120.
- Josefsson, G. (2013): *Pancake sentences and the semanticization of formal gender in Mainland Scandinavian*. Handout til det 46. årlige møde i Societas Linguistica Europaea, Split, 18. september.
- Krifka, M., Pelletier, F.J. Carlson, G.N. ter Meulen, A. Chierchia, G. & Link, G. (1995): Genericity: An introduction. I: *The generic book*. Carlson, G.N. & Pelletier, F.J. (red.). Chicago, IL: The University of Chicago Press, 1-124.
- Müller, H.H. (2015): Nøgne objekter i dansk. I: *Ny forskning i grammatik* 22. Bentsen, S.E., Durst-Andersen, P., Jensen, E.S., Mortensen, S.S. & Nielsen, P.J. (red.). København: Dansk Sprognævn, 197-214.
- Müller, H.H. (2017): Bare nouns in Danish with special reference to the object position. *Nordic Journal of Linguistics* 40 (1), 37-72.
- Pedersen, K.M. (1993): Dyrslæge og dødsdragter. Navne i lokalsamfundet. *Mål og mæle* 4, 21-24.
- Vendler, Z. (1967): Verbs and times. I: *Linguistics in Philosophy*. Vendler, Z. (red.). Ithaca, NY: Cornell University Press, 97-121.

Citeret værk

Jørgensen, H. & Rune, F. (2005): *Træer og buske i Danmark*. København: Gyldendal.